Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 00101 Helsinki

ASIANTUNTIJALAUSUNTO: E 81/2025 VP VALTIONEUVOSTON SELVITYS: KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN VESIRESILIENSSISTRATEGIASTA

Komissio julkaisi vesiresilienssistrategian ja sitä tukevat ohjaavat periaatteet vesitehokkuuden lisäämiseksi 4.6.2025. Strategiassa ei esitetä uutta EU-lainsäädäntöä, mutta olemassa olevan säädännön toimeenpanoa tehostetaan. Makean veden luonnollista kiertoa voidaan edistää vesipuite- ja tulvadirektiivin sekä luonnon ennallistamisasetuksen tehokkaalla täytäntöönpanolla. Meristrategiapuitedirektiiviä linjataan paremmin yhteensopivaksi makean veden säännöstön kanssa. Lisäksi edistetään toimia maaperän vedenpidätyskyvyn parantamiseksi. Komissio aikoo tarjota kannustimia ja tukea viljelykäytännöille, joilla kohennetaan ja ylläpidetään maaperän hyvää terveyttä. Vesienhallinnassa priorisoidaan luontopohjaisia ratkaisuja. Veden laadun osalta painopisteenä on ravinnekuormituksen rajoittaminen. Lisäksi laaditaan kuivuudenhallintasuunnitelmat. Maa- ja metsätalous ovat keskeisessä asemassa näihin liittyen. Maa- ja metsätaloudesta aiheutuu vesistökuormitusta, mutta toisaalta kestävä maatalous ja metsänhoito parantavat merkittävästi vesiresilienssiä ja ilmastokestävyyttä.

Suomi tukee Euroopan komission vesiresilienssistrategiassa asettamia tavoitteita sekä varautumis- ja turvallisuusnäkökohtien huomioimista kaikissa EU:n säädöksissä, politiikoissa ja ohjelmissa. MTK kannattaa näitä linjauksia ja muistuttaa, että maa- ja metsätalous ovat keskeisiä huoltovarmuuden kannalta. Tämä on otettava huomioon vesilainsäädännön toimeenpanossa, jotta säädökset eivät vaikeuta kohtuuttomasti ko. strategisesti erittäin merkittävien sektorien toimintaedellytyksiä. Maataloutta on voitava harjoittaa kannattavasti eri jäsenvaltioissa. Muuttuvissa ilmasto-oloissa Suomen merkitys ruuantuottajana EU:ssa kasvanee, kun eteläinen Eurooppa kohtaa entistä suurempaa kuivuutta. Ruokaketju kokonaisuutena on merkittävä veden käyttäjä, ja veden hyvä laatu ja saatavuus ovat olennaisia ruokaturvalle. Tämä on otettava huomioon, kun erilaisia vesiin liittyviä tarpeita yhteensovitetaan. Paljon vettä käyttävien toimintojen sijainninohjauksessa on varmistettava, että ne eivät vaaranna maaseudulla toimivien ja asuvien veden saantia (määrä, laatu, hinta).

MTK pitää hyvänä, että Suomi painottaa EU:n vesipolitiikan toimissa sekä lainsäädännössä komission yleistä tavoitetta säätelyn ja raportoinnin yksinkertaistamiseksi. MTK yhtyy myös näkemykseen siitä, että vesien ja merivesien hallintaan tarvitaan vakaa ja ennustettava politiikkakehys lisäämättä jäsenvaltioille kohdistuvaa hallinnollista taakkaa, mutta muistuttaa, että myöskään toimijoiden sääntelytaakkaa ei saa lisätä. Koska Euroopan sisällä on eroja ilmasto-olosuhteissa ja veden riittävyydessä, eikä ole myöskään yhtä ainoaa kaikkialle sopivaa tai oikeaa tapaa tuottaa ruokaa, tulee jäsenvaltioilla olla riittävästi liikkumavaraa strategiaa edistäessään. Vaikka Suomessa ei yleisellä tasolla voida puhua veden niukkuudesta, on maataloussektorilla varauduttava mm. sään ääri-ilmiöiden yleistymiseen. Suomessakin kärsitään vuosittain joko liiallisesta kuivuudesta tai märkyydestä siinä määrin, että sato kärsii merkittävästi ainakin joissakin osissa maata. Sadon jäädessä alhaiseksi, jää myös kasvustolle annettuja ravinteita käyttämättä, mikä lisää vesistöjen kuormitusriskiä. On tärkeää, että Suomi hyödyntää strategian tarjoamia eri välineitä, joilla tilojen vesiresilienssiä voidaan parantaa mm. maan kasvukuntoon, kasteluun ja kuivatukseen, ravinteiden kierrätykseen sekä viljelijöiden tietotaidon lisäämiseen liittyen.

Suomi kannattaa komission esitystä hyödyntää CAPin strategiasuunnitelmia vesiresilientin maatalouden saavuttamiseksi tukemalla tiedonvaihtoa ja innovaatioita sekä viljelijöiden osaamisen tukemista. CAPin toimenpiteillä on ollut koko Suomen EU-jäsenyyden ajan keskeinen merkitys maatalouden vesiensuojelun edistämisessä. MTK katsoo, että tätä on tärkeää jatkaa, mutta korostaa, että CAPilla on myös muita tavoitteita. Tarkempia linjauksia voi-

daan tehdä vasta, kun monivuotisen rahoituskehyksen ja tulevan CAPin yksityiskohdat tarkentuvat nykyisestä. Esitetty rahoituskehys kohtelee maatalous- ja maaseutualueita kireästi. Tukimuodot ja toimenpiteet jatkuvat nykymallin mukaisina, mutta rahoitukseen sisältyy suuria muutoksia. Korvamerkittyyn osuuteen sisältyy jatkossa suorien tukien ja tuotantosidonnaisten tukien lisäksi mm. ympäristö- ja ilmastotoimet. Laaja korvamerkitty osuus on Suomen kannalta tärkeää. Koska CAPin määrärahat ovat hyvin rajalliset, on selvitettävä myös mm. uudet yksityisen sektorin rahoitusmahdollisuudet ja lisättävä markkinoilta saatavia tuottoja esimerkiksi luontoarvomarkkinoita kehittämällä. MTK tukee Suomen kantaa siitä, että Euroopan investointipankin rahoituksen kohdistamisessa tulisi painottaa valuma-aluelähtöistä vesien hallintaa, luontopohjaisia ratkaisuja, veden pidättämistä, kiertotalouden hyödyntämistä ja maaperän kuntoa, jotta voidaan paremmin hallita tulva- ja kuivuusriskejä, vähentää viljelymaille märkyyden aiheuttamia haittoja sekä vähentää ravinnekuormitusta mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Komission tavoite etsiä ratkaisuja vakuutussuojan puutteiden vähentämiseksi vesiin liittyvien luonnonkatastrofien osalta on kannatettavaa. Rankkasateet ja tulvat voivat aiheuttaa yhä useammin vahinkoja niin kasvustoille kuin rakennuksille ja infrastruktuurille. Koska riski vahingoille on varautumisesta huolimatta ilmeinen, on oltava myös toimiva järjestelmä, jonka kautta voi saada korvausta mm. kasvustojen, rakennusten, rakenteiden ym. tuhoutumisesta ja aiheutuneista lisäkustannuksista.

MTK pitää tärkeänä, että ympäristötoimilla haetaan monihyötyisyyttä (vedet, ilma, ilmasto, biodiversiteetti) niiden kustannustehokkuuden lisäämiseksi. Vesiresilienssistrategiassa korostetaan veden käytön tehokkuutta. MTK katsoo, että maatalouden osalta vesitehokkuutta voidaan parantaa paikallisiin olosuhteisiin ja tuotantoon perustuen mm. viljelytekniikkaa kehittämällä, viljelykasvivalinnoilla sekä kasvien kuivuuden ja kasvituhoojien kestävyyttä parantamalla esim. uusilla genomitekniikoilla. Kemiallisten kasvinsuojeluaineiden haittoja voidaan pienentää vaihtoehtoisilla kasvinsuojelumenetelmillä ja nopeuttamalla entistä vähäriskisempien valmisteiden tuloa markkinoille.

Strategiassa nostetaan esiin myös vesihuoltoverkoston kunto. Suomessakin verkostot vanhenevat ja niiden kunnossapitokustannukset muodostuvat huomattavan korkeiksi alueilla, jotka ovat talous- ja jätevesiverkoston piirissä, mutta rahoituksen pohjana olevaa käyttömaksua maksavia on vain vähän. Vesiliiketoiminnan ja talousveden jakelun säilyttäminen kansallisessa omistuksessa on välttämätöntä, ja vesiin liittyviin uhkiin (fyysiset ja kyberuhat) tulee panostaa jatkuvasti niin rauhan aikana kuin kriisitilanteissa. Suomen tulee pyrkiä saamaan EU-rahoitusta verkostojen kunnostamiseen. Siksi on tarpeen tavoitella esimerkiksi puolustukseen tai kilpailukyvyn parantamiseen varattujen varojen kaksoiskäyttöisyyttä kohteissa, joissa parannetaan kriittistä infrastruktuuria.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Airi Kulmala
asiantuntija, ympäristö